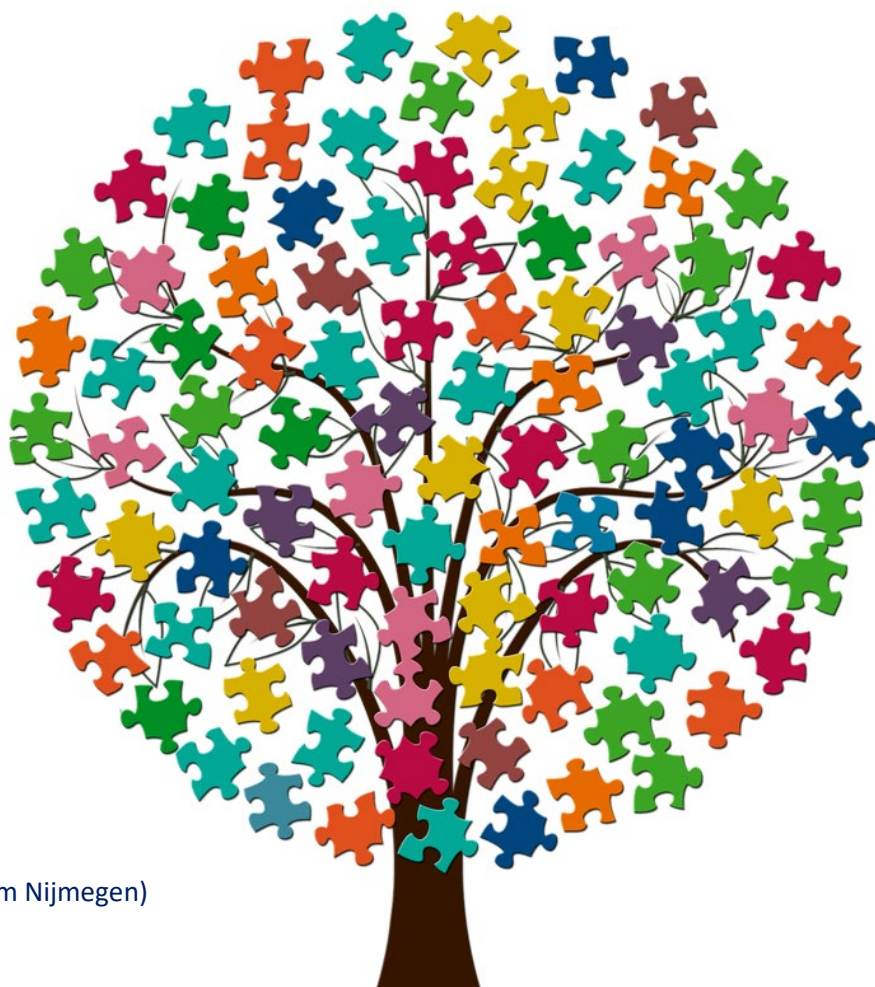


Leernetwerk programmatisch toetsen: portret opleiding Communicatie Hogeschool Utrecht – als opleiding ingroeien in programmatisch toetsen



M. de Vos (Hogeschool Utrecht)
N. Boere (Hogeschool Utrecht)
H. Fens (Hogeschool Utrecht)
T. van Schilt-Mol (Hogeschool Arnhem Nijmegen)
L. Baartman (Hogeschool Utrecht)



platform
Leren van toetsen



Voorwoord

Deze portretten zijn gebaseerd op interviews die afgenomen zijn met de deelnemers van het landelijk leernetwerk programmatisch toetsen tussen mei 2021 en juli 2022. Elk portret vertegenwoordigt één en soms meerdere opleidingen die programmatisch toetsen aan het ontwikkelen of aan het implementeren zijn. En elk portret laat een momentopname zien, het geeft weer hoe ver een opleiding op dat moment was in de ontwikkeling of implementatie van programmatisch toetsen. Met de portretten willen we inzicht geven in welke keuzes opleidingen maken wanneer ze programmatisch toetsen inzetten of willen inzetten, om zo andere opleidingen te helpen of te inspireren. In de portretten zijn er dan ook geen goede of foute keuzes, het zijn voorbeelden van programmatisch toetsen in het hbo.

Refereren naar dit document kan op de volgende wijze:

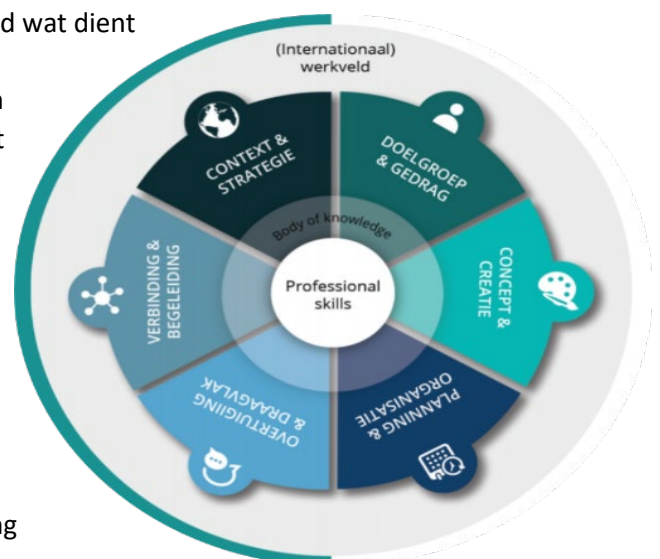
De Vos, M., Boere, N., Fens, H., Van Schilt-Mol, T., Baartman, L. (2021, november 1), *Leernetwerk programmatisch toetsen: portret opleiding communicatie Hogeschool Utrecht – als opleiding ingroeien en programmatisch toetsen 2021*, Landelijk leernetwerk programmatisch toetsen, https://lerenvantoetsen.nl/portret_HU_communicatie_onderlegger/

Waarom is er gekozen voor programmatisch toetsen?

De wens om anders te gaan toetsen dan per cursus, om zo beter recht te kunnen doen aan de ontwikkeling van de student, ontstond al langer geleden. In eerste instantie kwam de opleiding uit bij longitudinaal toetsen en dat is nu programmatisch toetsen geworden. De opleiding heeft deze keuze gemaakt omdat ze willen dat een student niet meer gaat leren voor een toets en daarna vergeet wat hij of zij geleerd heeft. Ze willen dat studenten leren dat alle kennis die aangeboden wordt een integraal onderdeel is van wat je moet kunnen voor je beroep en dat alles met elkaar samenhangt. Dit sluit goed aan bij de wens om toegepast onderwijs te geven waarbij de toepassing van kennis centraal staat en studenten de gelegenheid krijgen om zich kennis en vaardigheden echt eigen te maken. Hierbij hoort dat je pas op een later moment uitspraken kan doen over het niveau van studenten, omdat studenten tijd nodig hebben om zich te ontwikkelen.

Wat zijn de beoogde leerresultaten van de opleiding?

In 2019 is het nieuwe LOCO-kwalificatiemodel vastgesteld wat dient als landelijk opleidingsprofiel (figuur 1). In het kwalificatiemodel wordt uitgegaan van zes kerngebieden voor de communicatieprofessional zoals deze binnen het werkveld aan bod komen. Centraal in het model staan de professional skills met daar omheen de body of knowledge. Professional skills zijn bijvoorbeeld presentatie- en adviesvaardigheden of gesprekstechnieken. Per kerngebied zijn er beoordelingsrubrics gemaakt met leeruitkomsten waarin de professional skills terugkomen. Voor de leeruitkomsten zijn de formuleringen uit het landelijk opleidingsprofiel (LOCO-kwalificatiemodel) verder geconcretiseerd waarbij gebruik is gemaakt van de Tuning systematiek (Nederlands Partnerschap Leven Lang Leren, 2015). De leeruitkomsten zijn vooral gericht op praktisch meetbare handelingen.



Figuur 1: het LOCO-kwalificatiemodel

De opleiding onderscheidt drie niveaus: niveau 1, niveau 2, en niveau 3 waarbij de mate van zelfstandigheid, complexiteit en hoeveelheid kennis toeneemt naarmate het niveau omhoog gaat. Jaar 1 is niveau 1, jaar 2 niveau 2 en jaar 3 en 4 zijn niveau 3. Voor de voltijd opleiding betekent dit ook dat op niveau 1 de datapunten vastliggen en de beslissingen kleiner zijn (15, 15 en 30 EC). Op niveau 2 liggen de datapunten ook vast, maar bepaalt de student zelf welke datapunten hij of zij inzet voor welk kerngebied en omvat de beslissing 60 EC. Op niveau 3 (voorbereidend afstudeerniveau) maakt de student de stap om zelfstandig bewijslast op te bouwen aan de hand van challenges en op niveau 3 is de beoordeling volledig leerwegaafhankelijk. Voor de deeltijd opleiding geldt dat datapunten helemaal niet vast staan en de student per semester volledig leerwegaafhankelijk beoordeeld wordt.

Context & Strategie De communicatieprofessional begrijpt de strategie van een organisatie en de bredere (internationale) omgeving waarin organisaties actief zijn. Hij heeft zicht op de ontwikkelingen binnen de eigen organisatie, zijn vakgebied en het medialandschap in het algemeen, om zo communicatiestrategieën te kunnen ontwikkelen die aansluiten bij de doelstellingen van die organisatie.		
Complexiteit Ik heb te maken met operationeel-tactische vraagstukken. Oplossingen zijn vaak bekend en beperken zich tot mijn eigen uitvoerende werkzaamheden. Er is een afbreukrisico omdat mijn werk kan afstralen op de organisatie. Dat risico wordt beperkt door de uitgebreide kaders, de regelmatige afstemming met anderen of de controle achteraf.		
Boven Niveau (7,5-10) Heeft diepgaand inzicht in de bij Op Niveau genoemde aspecten en/of kan op basis daarvan keuzes in communicatie overtuigend onderbouwen en/of speelt daar bijzonder adequaat op in.	Op Niveau (5,5-7) Heeft inzicht in doelen en perspectieven van diverse stakeholders binnen en buiten de organisatie, van invloed zijnde in- en externe factoren, trends en ontwikkelingen. Speelt daar adequaat op in, op operationeel-tactisch niveau.	Nog niet op Niveau (0-5) Heeft onvoldoende inzicht in doelen en perspectieven van stakeholders, in- en externe omgevingsfactoren, trends en ontwikkelingen. Speelt onvoldoende in het operationeel-tactische werk op die zaken in.

Tabel 1: voorbeeld kerngebied en niveau-aanduiding uit beslisformulier

De beslisformulieren waar de opleiding gebruik van maakt zijn opgesteld aan de hand van de kerngebieden (zie tabel 1). Voorheen werkte de opleiding met beroepscompetenties die overeen komen met de huidige kerngebieden. De feedbackformulieren voor de verschillende beroepsproducten zijn nog niet allemaal aangepast om aan te sluiten bij de kerngebieden en de opleiding is nu bezig deze te herzien.

Welke plek heeft de body of knowledge gekregen?

In jaar 1 en 2 is er een kennistoets die wordt ingezet als datapunt en dus als één van de bewijzen. Studenten hoeven de kennistoets dus niet te “halen”. Kennis wordt geïntegreerd getoetst en bij de beroepsproducten wordt door de experts beoordeeld in hoeverre het gebaseerd is op relevante kennis en literatuur. Wanneer de kennis onvoldoende blijkt uit de beroepsproducten kunnen er kennisvragen gesteld worden tijdens het criteriumgericht interview (CGI) (voor een verdere uitwerking van het CGI, zie de omschrijving van de beslisfunctie).

Welke datapunten zijn er?

De beroepsproducten waar de studenten aan werken en de feedback die studenten op producten krijgen vormen samen de datapunten. Zo is elk datapunt een combinatie van een product en de daarbij behorende validerende feedback. Soms werken studenten aan een grotere opdracht waar meerdere datapunten in zitten. De studenten maken een beroepsproduct en vragen daarop feedback aan hun docent. Er zijn twee momenten waarop studenten een beroepsproduct voor feedback kunnen aanleveren. Ze krijgen dan voor de kerngebieden die bij dat beroepsproduct horen

narratieve feedback en een niveau indicatie ten aanzien van het eindniveau van het betreffende leerjaar: onder, op of boven niveau. Per beroepsproduct is er een rubric waarin studenten feedback ontvangen. De feedback kan door de studenten als bewijs in hun portfolio geplaatst worden. Studenten maken ongeveer 3 producten per 10 weken. Studenten halen van verschillende perspectieven feedback op: peers, expertdocenten en experts uit het werkveld. Per product is vastgelegd van welk perspectief er feedback vereist is. Feedback van expertdocent en peers is bij elk product verplicht en wanneer het gaat om een opdracht voor een externe organisatie is dat perspectief ook verplicht.

Voor de voltijdstudenten staan de datapunten helemaal vast in leerjaar 1. In leerjaar 2 staan de datapunten vast, maar mogen studenten kiezen wat ze opnemen in hun assessment portfolio. In leerjaar 3 en 4 is er voor studenten meer ruimte om zelf bewijs aan te voeren waarmee ze hun ontwikkeling in bepaalde kerngebieden kunnen aantonen. Dit doen ze aan de hand van challenges of helemaal naar eigen inzicht.

Hoe worden studenten begeleid?

Studenten vormen een leerteam van acht studenten onder één begeleider en vier leerteams samen vormen een klas. Eén docent begeleidt de leerteams binnen een klas. Aan het begin van de opleiding is de begeleider altijd aanwezig bij de wekelijkse leerteambijeenkomst, maar in de loop van het eerste jaar gaat de regie over het leerteam steeds meer naar de studenten. Hierbij worden studenten begeleid en leren ze hoe ze kunnen voorzitten en een agenda opstellen. Tijdens de leerteambijeenkomsten is er veel aandacht voor het leerproces en de voortgang van de studenten. Er is ruimte voor zelfreflectie en studenten halen peerfeedback op bij elkaar. De leerteambegeleider bewaakt het leerproces van de studenten en de docenten geven als experts feedback op de beroepsproducten.

Feedback speelt een belangrijke rol in de gehele opleiding. Er is aandacht binnen de leerteams voor het geven en ontvangen van (peer)feedback. De feedback is gericht op het verder leren waarbij docenten en studenten de koppeling maken met de kerngebieden en aanwijzingen geven voor vervolgstappen. Alle examinatoren en docenten zijn getraind in het geven van goede feedback. Ervaring leert wel dat deze kennis en vaardigheden regelmatig opgefrist moeten worden.

Hoe wordt de beslisfunctie van programmatisch toetsen ingevuld?

Een voltijd student doet in totaal vijf keer assessment: twee keer in jaar 1 en daarna één keer per jaar (zie tabel 2). Het assessment bestaat uit een portfolio, een presentatie en een criteriumgericht interview. In het portfolio verzamelt de student zijn of haar datapunten: beroepsproducten en de bijbehorende feedback als bewijsmateriaal waarmee zijn of haar bekwaamheid wordt aangetoond. Beroepsproducten mogen alleen opgenomen worden indien ze van voldoende niveau zijn bevonden door de betreffende expertdocent. Studenten leveren per kerngebied vanuit drie beroepsproducten bewijs van hun bekwaamheid. Een beroepsproduct wordt altijd door een expertdocent van feedback voorzien. Alleen in de laatste fase van de deeltijdopleiding is het mogelijk dat alleen het werkveld feedback geeft. Het portfolio dat studenten inleveren bevat linkjes naar de beroepsproducten, maar de belangrijkste informatie is de feedback van docenten, het werkveld en van peers.

Leerjaar	Niveau	Blok A	Blok B	Blok C	Blok D
1	1	30 EC		30 EC	
2	2	60 EC			
3	3	minor		30 EC	
4		60 EC			

Tabel 2: eenheden beslismomenten

Wanneer de student vindt dat het portfolio compleet genoeg is om assessment te doen, maakt hij of zij een afspraak voor het assessment. Vervolgens wordt het portfolio gecheckt op compleetheid door een student-assistent om te bepalen of het voldoet aan de voorwaarden voor assessment. Wanneer het portfolio voldoet, gaat het naar de twee assessoren. Eén assessor is een docent uit de opleiding, de ander komt uit het werkveld. Beide assessoren hebben een assessorentraining gedaan.

Voorafgaande aan het assessment lezen beide assessoren onafhankelijk van elkaar het portfolio. Tijdens het assessment krijgt de student 10 minuten om zichzelf te presenteren. Hier kan de student aspecten uit het portfolio benadrukken of verder toelichten, of de student draagt nieuwe datapunten aan. Na de presentatie volgt het criteriumgericht interview waarbij er 10 minuten per kerngebied gereserveerd is. De student wordt bevraagd over de kerngebieden met de nadruk op de onderdelen die volgens de feedback nog aandacht nodig hebben. Na het CGI volgt overleg tussen de assessoren en krijgt de student direct de beslissing te horen.

Als een student er niet in is geslaagd om voor een kerngebied voldoende bewijs te verzamelen, dan kan de student opnieuw een assessment aanvragen. Er volgt een remediëring voor de kerngebieden die nog niet voldoende zijn aangetoond. Voor het assessment is er een generieke rubric op basis van de VRAAK-criteria (zie tabel 3).

1. Voorwaardelijk deel

Aan een aantal eisen is voldaan alvorens het assessment kan plaatsvinden. Bij niet voldaan: NA.		
Per kerngebied dient de student vanuit drie beroepsproducten bewijs te leveren. Deze beroepsproducten komen vanuit verschillende contexten (vakinhoudelijke segmenten, zoals interne communicatie, marketing communicatie, publieke sector, enzovoorts). (Variatie)	Ja	Nee
Eventueel aanvullende bewijzen hebben betrekking op de kerngebieden en zijn voorzien van een evaluatie door de werkgever/opdrachtgever/leidinggevende (Relevantie)	Ja	Nee, N.V.T
Het portfolio is aanwijsbaar van de student zelf. Er zijn evaluatieformulieren aanwezig van alle beroepsproducten. (Authenticiteit)	Ja	Nee
Het portfolio is voor de deadline ingeleverd volgens de in de handleiding beschreven procedure /op Canvas/On Stage (Actualiteit)	Ja	Nee
De 16 verplichte beroepsproducten en uitslagen van de kennistoetsen zijn opgenomen in het portfolio. Uitgangspunt is dat per beroepsproduct alle kerngebieden op niveau zijn. Bij onder niveau van een kerngebied in een beroepsproduct is er groei zichtbaar in de tweede versie en zijn onder niveau onderdelen op andere wijze aangetoond, met een evaluatie van een expert. (Kwaliteit)	Ja	Nee
Eindoordeel: aan alle voorwaardelijke eisen voldaan	Ja	Nee
Feedback voorwaardelijk deel:		

0-criteria: Als aan onderstaand algemeen criterium niet is voldaan, is het oordeel niet voldaan (NVD).		
Werk voldoet aan de algemene schrijfgeregels zoals vastgesteld in de Schrijfgids	Voldaan	Niet voldaan

Tabel 3: voorwaardelijk deel beoordeling portfolio (VRAAK criteria)

Binnen de opleiding is er discussie over de vraag in hoeverre alle producten in het portfolio op niveau moeten zijn. Op dit moment wordt er verwacht dat zeven van de negen producten in het portfolio op niveau zijn. Dit is echter lastig wanneer er gekeken wordt naar de complexiteit van de beroepsproducten – ze omvatten vaak meerdere kerngebieden en uiteindelijk moeten studenten op de kerngebieden hun niveau aantonen. Zo kan een beroepsproduct bijvoorbeeld overall goed genoeg zijn, maar kan het wel zijn dat het onderzoeksonderdeel binnen het beroepsproduct nog niet goed is en dan is dat kerngebied niet behaald. Het is daarom belangrijk dat er bij het assessment ook gekeken wordt naar de feedback per kerngebied op de verschillende beroepsproducten. Over de aanwezigheid van de leerteambegeleider bij het assessment is ook discussie binnen de opleiding. Aan de ene kant zijn docenten van mening dat de begeleider wel een rol moet spelen bij het assessment, omdat leerteambegeleider het beste zicht heeft op de ontwikkeling van de student. Aan de

andere kant vinden docenten dit geen goed idee, omdat de leerteambegeleider bevooroordeeld kan zijn over de student.

Het implementeren van programmatisch toetsen is niet zonder slag of stoot gegaan. Sommige docenten konden zich niet vinden in het concept en vinden dat de kwaliteit van de opleiding achteruit is gegaan. Anderen zijn heel erg enthousiast en ondertussen is er een cultuur ontstaan waarbinnen iedereen begrijpt wat de bedoeling is. Alle docenten zijn assessor. Aan de start van programmatisch toetsen ervaren docenten het vervullen van de assessor rol als een eyeopener, omdat ze daarmee ontdekten dat ze heel goed zicht hadden op de student. Op basis van het portfolio krijgen de assessoren goed zicht op waar de studenten staan en zij hebben het gevoel dat ze met vertrouwen een beslissing kunnen nemen. De opleiding is constant in ontwikkeling en wil graag leren van de ervaringen van studenten, docenten en andere betrokkenen. Er is veel ruimte voor gesprek tussen de docenten, maar ook met studenten. Zo worden er regelmatig onderwijsdialogen georganiseerd waar studenten in gesprek kunnen gaan over het gehele onderwijs. Ook wordt er gewerkt met evaluaties waarin studenten wordt gevraagd wat ze van een vak en de ontvangen feedback vonden. De examencommissie is ook regelmatig een gesprekspartner om het toetsprogramma te evalueren. De meest recente ontwikkeling is het aanpassen van alle feedback-een beoordelingsformulieren nadat het nieuwe landelijke opleidingsplan vastgesteld werd.

Referenties

Nederlands Partnerschap Leven Lang Leren, 2015, Het formuleren van leerresultaten: Praktische handleiding Hoger Onderwijs. Retrieved from <http://www.leidoacademy.nl/doorzeven/wp-content/uploads/2011/11/Het-formuleren-van-leerresultaten-HO-02042015-def.pdf> 06-09-2022